

C.A.T.H.M.A.

Compte rendu de la réunion des 18 et 19 Janvier 1991

Présents : A. BACARIA, M. BONIFAY, J. BUXEDA, A. BROSSA, J. CARDELL, M. A. CAU, J. A. CERDA, M. Cx)MAS, N. COYE, ENNACHIOUI EL ARBI, D. FOY, F. CATEAU, J. GIRALT, C. GODOY, J. GUITART, E. GURRI, J. M. GURT, P. LABROUCHE, A. LANUZA, C. LLOBET, J. M. MACIAS, M. MIRET, R. NAVARRO, J. NIETO, M. ORFILA, P. de PALOL, P. PADROS, CPELLECUE, M. PICON, J. PITON, C. PERTA, A. M. RAURET, C. RAYNAUD, J. et Y. RIGOIR, L. RIVET, A. SAGRISTA, S SAULNIER S. SOULAS, F. TUSET, L. VALLAURY, M. VECCHIONE.

Excusés : P. BORGARD, G. DEMIANS D'ARCHIMBAUD, J.-B. et G. FERAUD, F. PAILLARD, C. RICHARTE.

Cette réunion s'est déroulée dans les locaux de l'Université de Barcelone (le vendredi 18), puis dans ceux du Musée de Badalona le samedi 19). Les thèmes abordés et surtout, les sites présentés, avec le matériel céramique, ont fait l'objet d'une préparation sérieuse, impliquant différentes équipes, le résultat fut que l'on disposa, lors des séances de travail, de la plaquette ci-jointe (sans les illustrations).

Les seize participants français tiennent à remercier très vivement et très chaleureusement les chercheurs espagnols et catalans qui ont pris en charge l'organisation de cette réunion.

Ces rencontres ont permis de dégager les quelques constatations et conclusions suivantes

1. Une part importante des études entreprises au niveau des provenances pour les sigillées hispaniques tardives et les DS.P. importées ou les imitations locales s'appuient sur des résultats archéométriques (diffraction par rayons X, fluorescence X, balayage microscopique, études sur la porosité, les composants et les éléments-traces, etc.). Les chronologies sont établies sur les stratigraphies de certains sites : Barcelone, Badalona, Rosas, Tarragone, etc. Les résultats archéométriques seront confrontés avec ceux obtenus au Laboratoire de Céramologie de Lyon sur les mêmes types de céramiques.

2. Pour l'échantillonage des DS.P. présentées, d'importations languedocienne et provençale, grise et orange, il s'agit en général de matériel de très belle qualité (poinçons d'une grande finesse) : ces objets sont cependant assez minoritaires (par exemple, pour les premières décennies du Ve s., dans un dépotoir, à Mataro, 10% contre 90% de Claire D). Les poinçons marseillais témoignent nettement d'importations provençales, en moindre quantité, sur des formes classiques (on

note une forme -8-39-, identique, provenant de Sainte-Propice).

Parallèlement sont attestées des imitations locales (pâtes et engobes grossiers, taux élevé: étude en cours, pour les sites de la côte catalane).

3. La Claire D est bien représentée sur la plupart des sites : son rôle déterminant, en tant que critère chronologique, a fait apparaître des différences d'appréciation entre les archéologues responsables de l'étude des sites, selon que ceux-ci sont au-delà ou non, des Pyrénées. Il est ainsi apparu (M. Bonifay) que certains contextes (en particulier les dépotoirs de Mataro et de Majorque) étaient datés du Ve s. alors qu'il y avait des formes du VIe s. (H. 99, Keay 51, 52, LRA 2) : mais il est vrai qu'à mieux y regarder, les formes les plus récentes avaient été découvertes dans les terres supérieures des comblements.

4. Pour les amphores, on retrouve les mêmes types – et les mêmes constatations – que sur la côte provençale (LRA 2, Keay 61, 62, etc.).

5. En ce qui concerne les céramiques communes importées (article de la CATHMA é paraître dans les Actes du Congrès de Lisbonne, quelques types sont présents, provenant de la Mer Égée (type 5) et surtout d'Afrique (types 1, 3 et f_ D'autre part ce qui est très original, on note la présence d'une marmite de la côte Ligure, dite "de Vintimille" (type 13), à Mallorca. Quelques céramiques modelées sont peut-être, importées d'Italie du sud (de Pantelleria ?, type 22).

6. Sans que cela puisse être considéré comme la moindre critique inamicale, on a pu regretter de n'avoir pas pu observer les différentes catégories de céramiques dans leur ensemble, "en association" d'ensemble des céramiques, ainsi que le reste du matériel, dont le verre) : nos amis catalans avaient choisis, le plus souvent – et pourquoi pas, compte tenu de leurs problématiques actuelles – de présenter le matériel par catégories.

PRESENTACIO DEL PROGRAMA D'ESTUDIS CERAMOLOGICS

DE LA CATEDRAD' ARQUEOLOGIA PALEOCRISTIANA,

ANTIGUITAT TARDANA, DE LA UNIVERSITAT DE BARCELONA

L'E.R.A.U.B. (Equip de Recerca Arqueomètrica de la Universitat de Barcelona) de la Càtedra d'Arqueologia Paleocristiana, Antiguitat Tardana de la Universitat de Barcelona porta a terme un Programa d'Estudis Ceramològics que té per objectiu la caracterització arqueològica i arqueomètrica dels diferents grups ceràmics presents al nostre país, durant l'Antiguitat Tardana, tant ceràmiques d'importació com produccions locals, vaixella de taula i de cuina.

Presentem en aquesta reunió de CATHMA, alguns dels treballs en curs.

JACIMENT: CLUNIA

MUNICIPI: Penalba de Castro (Burgos)

SITUACIÓ: Es troba a la plataforma superior de l'Alto de Castro i prop del riu Arandilla.

TIPOLOGIA: Ciutat romana, de fundació tiberiana, Colònia amb Galba i cap de Convent Juridic.

CRONOLOGIA: s. I a VI d.C., citat encara en les cròniques de les ràtzes d'Al-Mansur.

EXCAVACIONS REALITZADES: Les excavacions varen començar als anys 1915-1916 sota la direcció de I. Calvo, essent el director, durant els anys 1931 a 1936, B. Taracena. No fou, però, fins l'any 1958 que, sota la direcció de P. de Palol, s'iniciaren les excavacions sistemàtiques que es realitzen actualment.

PROCEDENCIA MATERIALS: Els materials que es presenten procedeixen de les grans termes imperials, Arcos I i II, i de les petites termes del Foro. Dels Arcos I es presenta un lot significatiu de T.S.H.T. de les estratigrafies de l'apoditeri, frigidari i caldari, que foren reutilitzats en poca tardana possiblement com a taller i llocs d'hàbitat (segles IV i V d.C.). Les ceràmiques dels Arcos II constitueixen un lot de T.S.H.A. corresponents a la segona meitat del S. III d.C.. El lot de T.S.H.A. de les petites termes del Foro, per contra, té una cronologia de finals de S. II i primera meitat de S. III d.C.. Aquests lots constitueixen el primer cas concret per la T.S.H. de seriació ininterrompuda des de les produccions del S. I d.C. fins a les del S. VI d.C..

BIBLIOGRAFIA ESPECIFICA: PALOL, P. - Guia de Clunia, 5a. edició, Excm. Diputación Provincial de Burgos, Burgos, 1982. PALOL, P. de - "Clunia, cabeza de un convento jurídico de la Hispania Citerior o Tarragonense", a Historia de Burgos, tomo I, pp. 395-428, Burgos, 1984. PALOL, P. de ; GURT, J.M. ; TUSET, F. ; PLANAS, C. ; BUXEDA, J. ; CAU, M.A. ; ALCOBE, X. - "Clunia: producer and receiver centre of Hispanic Terra Sigillata", a Conference on Archaeological Sciences (University of Bradford, September 1989), (en premsa).

JACIMENT: PLA D'ABELLA

MUNICIPI: Navés (Lleida) SITUACIÓ: A la Depressió pre-pirinenca de Solsona-Navés, emmarcat al sud-est pels rius Aigua d'Ora i Cardener, afluents del Llobregat, i a occident pel Segre. TIPOLOGIA: Taller de ceràmica comuna i de T.S.H.

CRONOLOGIA: s. II i III d.C..

EXCAVACIONS REALITZADES: Després de la seva descoberta accidental el 1912, fou excavat, en dues campanyes, per Serra i Vilaró, durant els anys 1912 i 1924. Dins del programa de treball de J.M. Gurt, el seu retrobament mitjançant la prospecció

magnètica l'any 1986, va permetre la seva reexcavació durant els anys 1987 i 1988.

PROCEDENCIA DELS MATERIALS: Els materials procedeixen de les reexcavacions dels tres fornells ja trobats per Serra Vilaró, essent materials que no foren recollits en les antigues campanyes de 1912 i de 1924. Hi ha també materials que procedeixen de zones excavades de bell nou. D'aquestes zones hem de destacar un forn i una zona de petit abocador, que no havien estat excavats per Serra i Vilaró. El reestudi arqueològic del material inclou, a més, els materials procedents del jaciment proper de la Rectoria (Navés), excavat per J.M. Gurt entre els anys 1985 i 1988. Els materials inclosos en l'estudi de caracterització arqueomètrica de la producció de T.S.H. procedeixen exclusivament de la campanya de 1987 als fornells del Pla d'Abella. La manca d'estratigrafies en el jaciment del Pla d'Abella, degudes no sols al fet de tractar-se d'una reexcavació, sinó també degudes a l'arrasament de les zones excavades de bell nou, no permet assegurar encara una cronologia definitiva. Actualment, els tònics indicis cronològics procedeixen de l'estratigrafia de la Rectoria, on els materials dels fornells d'Abella apareixen en contextes dels segles II i III d.C..

BIBLIOGRAFIA ESPECIFICA: SERRA i VILARÓ, J. - "Ceràmica en Abella, primer taller de "terra sigillata" descubierto en España", Memoria número 73 de la Junta Superior de Excavaciones y Antigüedades, Madrid. CASAS, A. ; PINTO, V. ; GURT, J.M. ; RIERA, S. ; BURES, L., "Aplicación de la prospección magnética en la localización de hornos de cerámica romana en Navés (Lleida)", S.F.E.C.A.G., Actes du Congrès de Lezoux, pp. 169-174, 1989. GURT, J.M. ; TUSET, F. ; BUXEDA, J. ; PLANAS, C. ; ALCOBE, X., "The study of Hispanic Terra Sigillata from the kilns of Pla d'Abella (Catalonia): a preliminary analysis", Archaeological Sciences (20-22 September 1989), University of Bradford.(en premsa).

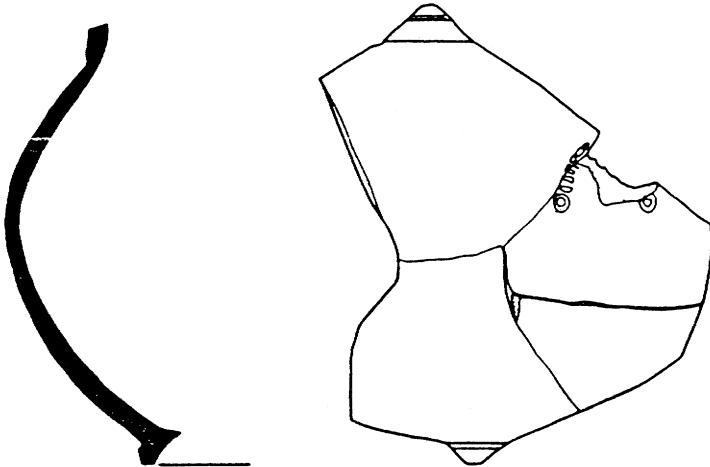
JACIMENT: ES CAP D'ES PORT

MUNICIPI: Fornells (Menorca) SITUACIÓ: A la costa nord de Menorca, al fons de la badia de Fornells, en el predi de Ses Salines, prop a la via que comunica Mago (Maó) amb Sanicera (Sanitja), citades per Plini. TIPOLOGIA: Basílica paleocristiana amb estructures d'hàbitat i emmagatzematge al seu voltant.

CRONOLOGIA: s. IV a VII d.C..

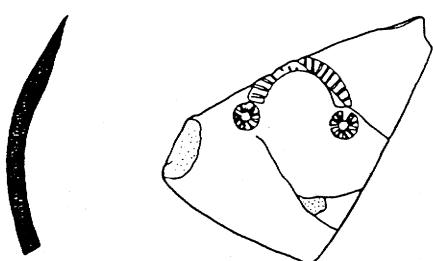
EXCAVACIONS REALITZADES: Després de repetides troballes accidentals, el 1959 P. de Palol i M. L. Serra van fer una primera campanya d'excavacions. Va ser, per fi, l'any 1975 que s'endegaren les excavacions sistemàtiques per part de P. de Palol.

PROCEDENCIA MATERIALS: Els materials que presentem són de l'àmbit 39, que es troba situat

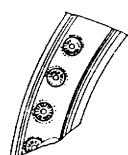
PLA D'ABELLA

Mostra S-0011
 Base/paret de TSH, forma indeterminada, pasta grisa i vernís negre de to brillant.
 Decoració estampada.
 Coccio reductora-reductora
 Temperatura de coccio equivalent 800-850° C.

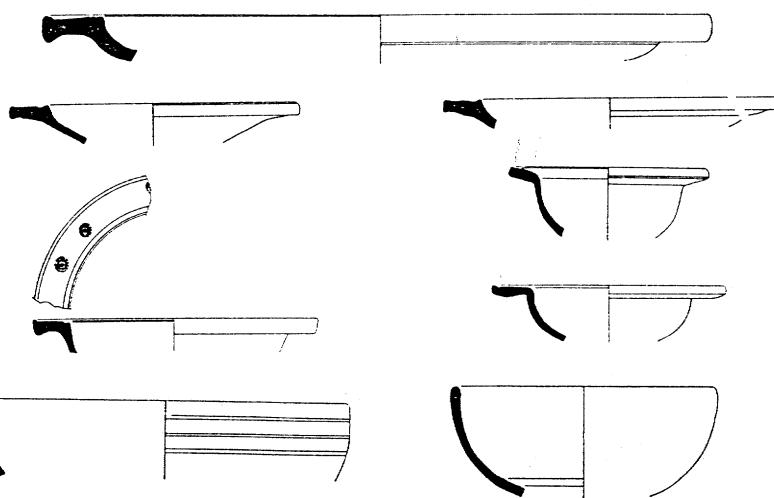

0 5 cm

Mostra S-0033
 Paret de TSH, forma tancada indeterminada, pasta de color marró-grisós i vernís gris-marronós.
 Decoració estampada.
 Temperatura de coccio equivalent inferior als 700°

ES CAP D'ES PORT

a l'oest de la gran torre. Aquest espai és un exterior del poblat utilitzat com a escombrera segellada per un seguit d'estructures. El conjunt ceràmic esta compost quasi exclusivament per ceràmica fina, sense àmfores i amb poca ceràmica comuna, entre la qual destaca la presència de morters i bols. El conjunt de ceràmiques fines està compost per ceràmiques africanes Terra Sigillata Clara C i D, amb les formes Hayes 56, 67, 72, 74, 80A, 80-B, 87-B, 95, 99 i 101, i l'Atlante XL i XLVII, i per D.S.P., amb les formes Riogir 1, 2, 3, 6A, 6B, 6/15, 8, 15, 18, 18B, 24A, 24B i 32. La major

part de les ceràmiques D.S.P. corresponen a imitacions que estan essent caracteritzades actualment. El material permet una datació de principis del S. VI d.C..

B I B L I O G R A F I A
ESPECIFICA: PALOL, P. de - "La basilica des Cap des Port de Fornells. Menorca", a II Reunió d'Arqueologia Hispànica (Montserrat, 2-5 de novembre de 1978), pp. 353-404, Barcelona, 1982. PALOL, P. de - "El dipòsit d'àmfores de vi i oli en els àmbits basilicals cristians", a El Vi a l'Antiguitat, I Col.loqui d'Arqueologia Romana (Badalona, 28 de novembre - 1 de desembre de 1985), pp. 419-437, Badalona, 1987. TUSET, F. ; MACIES, J.M. - "Ceràmicas aparecidas en el àmbito 39 del yacimiento de Es Cap des Port, Fornells (Menorca)", a III Reunió d'Arqueologia Cristiana Hispànica (Balears, setembre de 1988), en premsa.

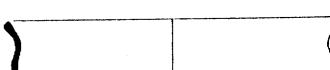
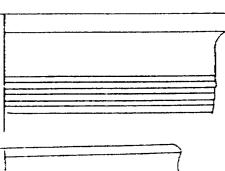
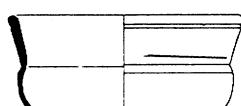
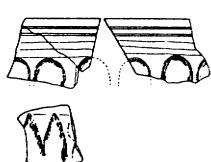
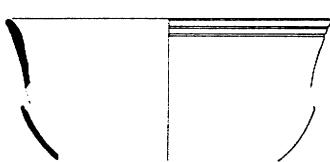
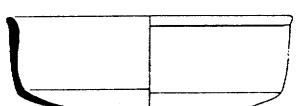
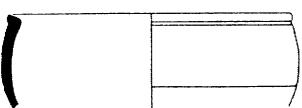
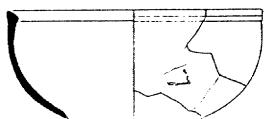
JACIMENT: SA MESQUIDA

MUNICIPI: Sta. Ponça, Calvià (Mallorca)

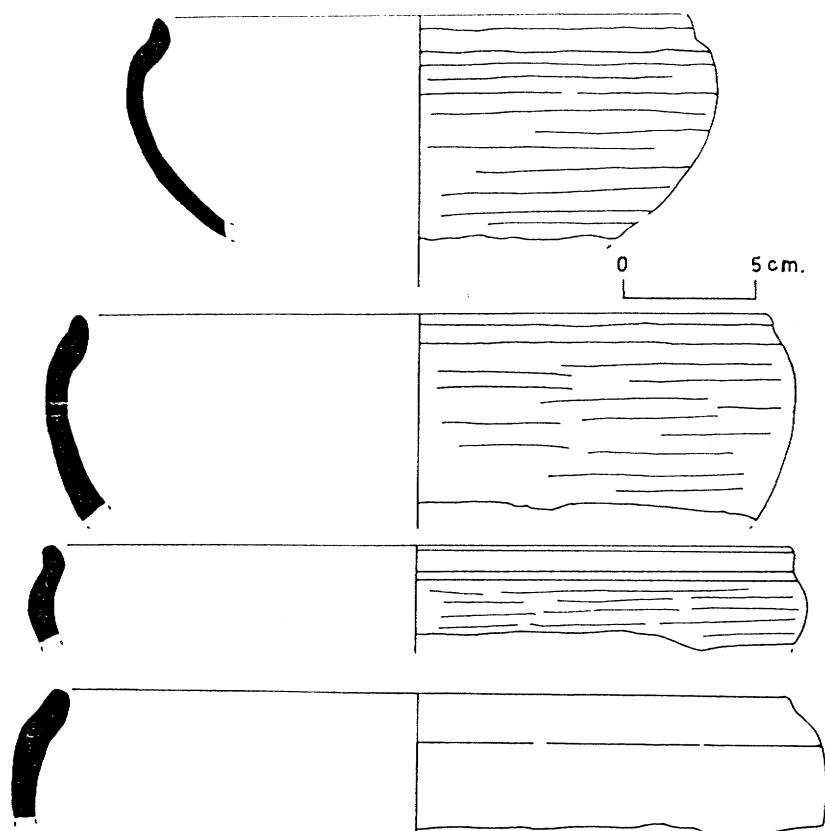
SITUACIO: Es troba ubicat en uns petits plana litoral emmarcada per petites elevacions rocoses.

TIPOLOGIA: Villa romana.

CRONOLOGIA: s i d.C. - la. 1/2 del s. V., fins el moment.

ES CAP D'ES PORT

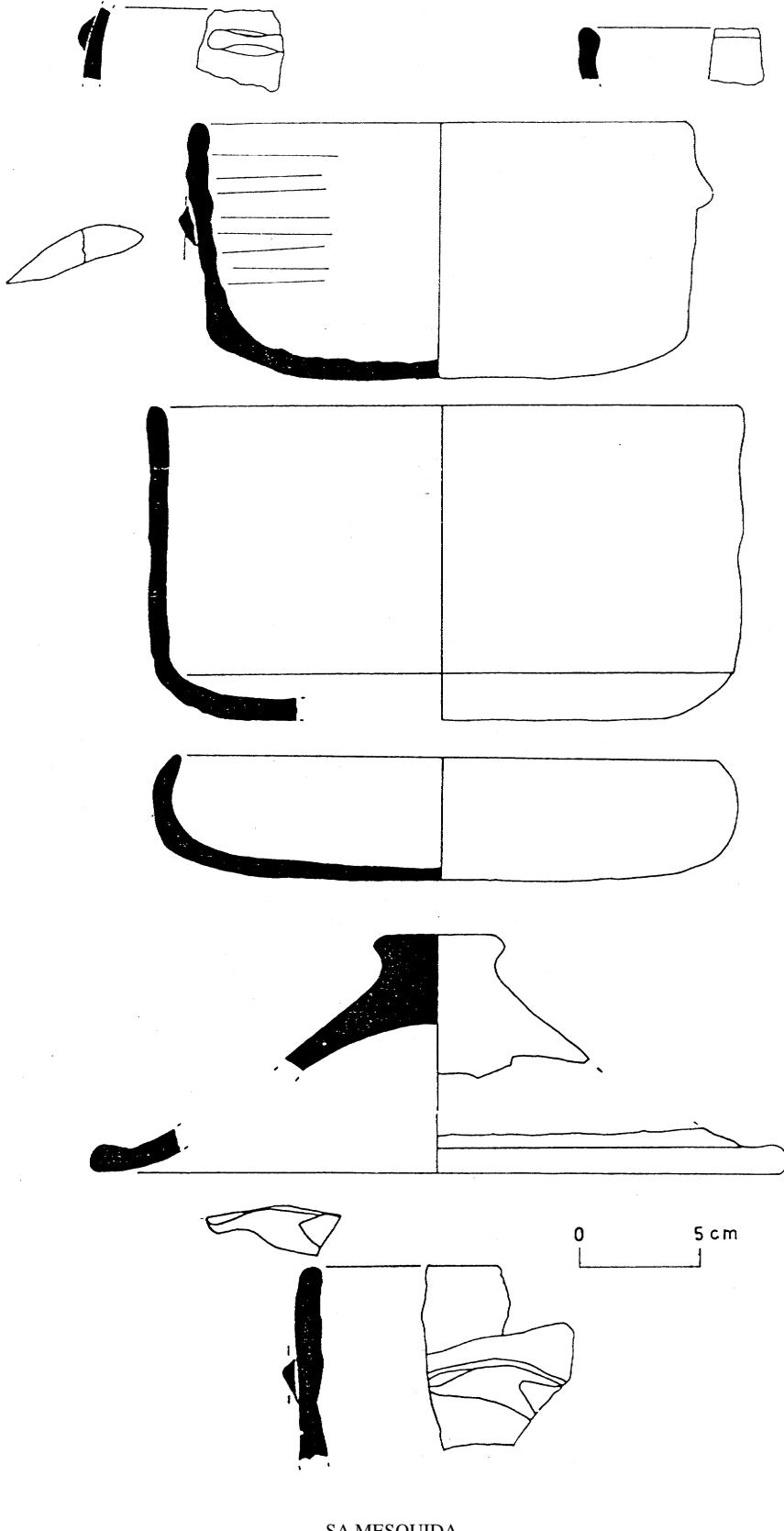

SA MESQUIDA

E X C A V A C I O N S REALITZADES: Després d'una primera intervenció d'urgència, s'iniciaren en el 1984 excavacions sistemàtiques dirigides per M. Orfila, que han posat de manifest l'existència d'una sèrie d'habitacions disposades entorn d'un espai descobert on es situa un pou. En el 1986, amb motiu d'unes obres, aparegué en un solar contigu uns cisterna. La seva excavació demostrà que va ser reutilitzada com escombrera fins la primera meitat del s.V.

P R O C E D E N C I A MATERIALS: Els materials presentats procedeixen integralment de la cisterna reutilitzada com escombrera. Es presenta essencialment el material de cuina modelat a mà o a torn lent que aparegué en aquest conjunt, associat, entre altres produccions, a terra sigil.lata de producció africana (H 91 A, 91 B, 91 C/D, H 61, H 67, H 80, H 81, H 73, H 63, H 99), a D.S.P. grises i ataronjades (Rigoir 1, 3, 8, 15), lucentes (Lamb. 1/3, entre altres), L.R.C (Formes Hayes 1 i 2) i terra sigil.lata hispànica tardana (F. 37). La cronologia d'aquest conjunt ha estat estableguda en la primera meitat del s.V.

B I B L I O G R A F I A E S P E C I F I C A : VALLESPIR, A. - PROHENS, J.M. - ORFILA, M. - MERINO, J.: "Yacimientos arqueológicos de Santa Ponça (Calvià)". Mayurqa núm. 21, 1985-1987, Palma de Mallorca. ORFILA, M.: "Cerámicas Lucentes y Derivadas de las Sigillatas Paleocristianas procedentes de Sa Mesquida, Sta. Ponça, Mallorca". Actes du Congrès d'Orange, S.F.E.C.A.G., 1988, Marsella, p. 243-249. ORFILA, M. "Cerámicas de la primera mitad del siglo V d.C., procedentes de la cisterna de Sa Mesquida (Sta. Ponça, Mallorca)". VI Convegno di Studio sull'Africa romana, Sassari, 1989, pp. 513 - 533.

SA MESQUIDA

ORFILA, M. : "Construcciones rurales romanas en Mallorca". Homenatge al Dr. M. Tarradell (en premsa). ORFILA, M. CAU, M.A. : "Las cerámicas finas procedentes de la cisterna de Sa Mesquida, Mallorca". III Reunió d'Arqueologia Cristiana Hispànica, Menorca 1988 (en premsa).

**JACIMENT:
TARRACO - ANTIGA
AUDIENCIA**

MUNICIPI: Tarragona.

SITUACIO: Extrem sud-occidental de la plaça del Forum Provinciae Hispaniae Citerioris.

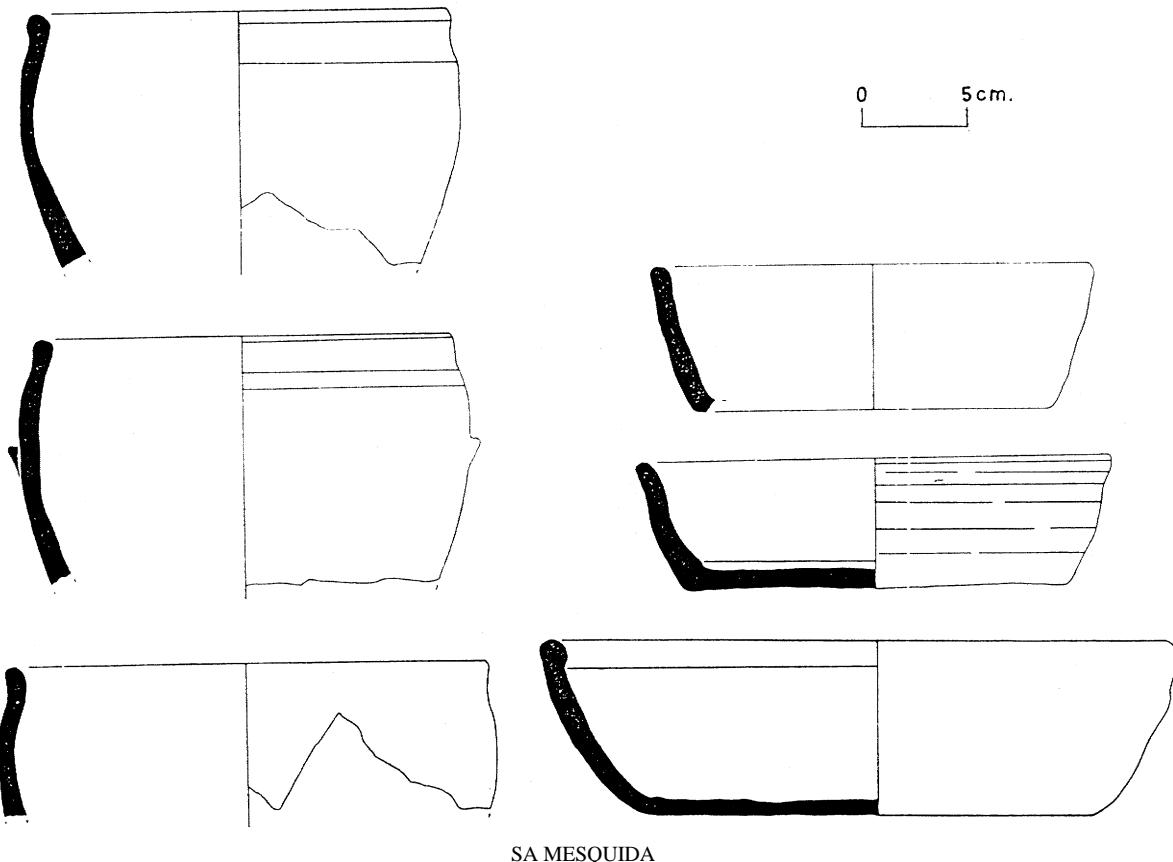
TIPOLOGIA: Edifici que des del circ permetia l'accés a peu a la plaça del forum provincial.

CRONOLOGIA: S. I d.C. en endavant.

**E X C A V A C I O N S
REALITZADES:** Campanyes realitzades durant els anys 1974-75 i dirigides per P.M. Berbes, director aleshores del Museu Nacional Arqueològic de Tarragona. Durant els anys 1985 i 1986, fruit d'una col·laboració entre el Servei d'Arqueologia de la Generalitat de Catalunya, l'Ajuntament de Tarragona i l'L.N.E.M., es realitzaren dues campanyes de prospeccions arqueològiques dirigides per X. Dupré i, posteriorment, una intervenció arqueològica dirigida per J.M. Carreté i X. Dupré.

**P R O C E D E N C I A
MATERIALS:** L'estudi, actualment en una fase inicial, correspon a un conjunt ceramològic obtingut en un abocador urbà datat en un moment avançat de la segona meitat del S. V d.C., presumiblement en l'últim quart d'aquest segle. La Terra Sigillata Africana D constitueix el grup més nombrós dins de la vaixella de taula. Les formes identificades són les següents: Hayes 61-A, 80, 81, 87-A, 91 NB i C, 94, 99, 12-110, 104-A i les formes Lambergia 59 i 60 bis. L'absència de formes i estils decoratius característics del S. VI han permès establir la cronologia esmentada. De les ceràmiques d'origen gàl·lic s'han documentat les formes Rigoir 1, 15 i 18,

mentre que, de procedència oriental destaca la forta presència d'exemplars de Hayes 3 en Late Roman C. Per les àmfores, cal esmentar la presència de les formes Keay XXXV, LV-A, LVII-B, i F d'origen nord-africà i els tipus Keay LIV, LIV bis, LI11,

SA MESQUIDA

LXV i Agora d'Atenes M. 273 de producció oriental. Per finalitzar, només resta esmentar els tipus de procedència sud-hispànic, les formes Keay XIII, XIX-B i XXIII.

BIBLIOGRAFIA ESPECIFICA: AQUILUE, X. - "Ceràmicas finas de los nivelles tardios de la Antiga Audiència", Antiga Audiència. Excavaciones Arqueológicas en Espana, 1991 (en premsa). REMOLA i VALLVERDU, J.A. - "Las ânforas de los niveles tardos de la Antiga Audiència", Antiga Audiència. Excavaciones Arqueológicas en Espana, 1991, en premsa.

Présentation de la céramique D.S.P. d'importation et des imitations locales du littoral et pré-littoral catalans (étude en cours: A. Bacaria).

Le matériel présenté correspond à la majorité des D.S.P: rencontrés sur des sites de la Catalogne. Géographiquement, ces si-

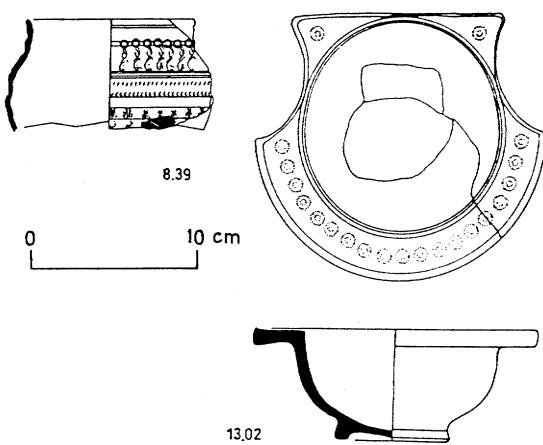
tes se concentrent sur la côte et le pré-littoral, tous proches des grandes voies de communication.

Malheureusement, à part de quelques exceptions, ces céramiques proviennent toutes de fouilles anciennes, et hors contexte stratigraphique. Mais, on peut, grâce aux données de terrain, se permettre d'avancer des datations: toutes furent trouvées dans des contextes chronologiques recouvrant la première moitié du Vème siècle apr. J.C.

L'étude archéométrique de ces céramiques est effectuée par J. Buxeda au Service de Spectroscopie de l'Université de Barcelone. C'est là qu'il réalise les analyses de Diffraction X, Fluorescence X et ICP d'une centaine de tessons qui correspondent à peu près à 30% du matériel étudié.

Ce matériel est représentatif, d'une part de la gamme typologique concrète, où les mêmes formes se répètent et d'autre part par la grande variété des poinçons avec plus de 350 types différents.

Typologiquement, se dégage la présence majoritaire des formes Rigoir 1, 3c, 6a et 6b, 5a et 18. On note une certaine répétition des formes 5a, 8 et 9a. Les formes peu fréquentes sont les 7, 11 et 26. Deux formes uniques d'une variant du bol 3b (num. 13.02) provenant du site du Fondal Valldellós à Mediona, et une forme probable Rigoir 23 (num. 8.39)

139 1001

provenant de Barcino (dessin ancien et probablement incorrect, en effet la forme est très fermé).

Quant à la cuisson, on peut assurer une prédominance absolue (90% pour 10%) des productions grises sur les orangées, ces dernières toujours d'origine languedocienne.

La décoration est elle représentée par un grand nombre de poinçons où prédominent ceux du type en cercles concentriques (dans tous ces manifestations), on a pu les identifier comme issus de la production languedocienne ou provençale.

Dans deux cas on observe une répétition de poinçons caractérisée par une distribution géographique, qualifiable de très cohérente. C'est le cas du poinçon num. 139 représentant une croix provenant des sites de Barcino (Barcelona), Sant Cugat et Gan Samarruga (Palau de Plegamans), sites par lesquels passe une des principales voies de communication vers l'intérieur à l'époque romaine.

En ce qui concerne le poinçon num. 1009 trouvé à Barcino, Tarraco et Mallorca, il met en évidence les routes commerciales maritimes en vigueur au Ve. siècle apr. J.C.

Quant aux sites, ils se caractérisent par la présence de stratigraphies permettant de dater le matériel: Roses (matériel en cours d'étude par J. Nieto); Iluro (les fouilles de la place Pius XII fournissent une chronologie

425/450, apparaissant aux côtés de céramiques africaines Hayes76,6 -Bacaria1987- et à CanPuigettrue

d'en Pujol, fournissent la même chronologie, - matériel présenté par J.A. Cercla qui en réalise l'étude-; et Tarraco, dans les fouilles de la rue Vilaroma (TED'A 1989). Nous avons quelques stratigraphies à Baetulo -matériel présenté par C. Puerta- et à Sentromà mais sans une chronologie aussi précise.

Le pourcentage de D.S.P. respectivement à celui des céramiques africaines est très inférieur et ne dépasse pas le 15%

Géographiquement, la distribution des importations présente, indistinctement, des productions languedociennes et provençales, dont les premières, d'après Y. Rigoir (communication personnelle) représenteraient 80% du total et une plus grande variété typologique. Par contre, dans l'ensemble des matériaux provençaux, prédomine le plat de la forme Rigoir 1. .

On trouve de même des productions locales imitant les D.S.P. sur les sites de Roses, du Palau de Plegamans, Can Terrés, Tarraco et Barcino, mais toujours dans des proportions inférieures à 10% du total.

JACIMENT : TARRACO MUNICIPI : Tarragona

SITUACIO: Sota l'actual ciutat de Tarragona, a la part meridional de la costa catalana junt a la desembocadura del du Francoli. TIPOLOGIA: Ciutat romana amb perduració fins els nostres dies.

CRONOLOGIA: s.l a.C. en endavant.

EXCAVACIONS REALITZADES: La importància de la ciutat i la seva perduració han motivat que les intervencions arqueològiques hagin estat continuades durant tot aquest segle.

PROCEDENCIA MATERIALS: Necròpolis Paleocristiana (antigues excavacions-Fons del Museu); carrer Vilaroma (TED'A 1987) aquells materials estan datats entre el 4251 450 d.C..

BIBLIOGRAFIA ESPECIFICA: TED'A. Un abocador del segle V d.C. en el Forum Provincial de Tàrraco. pp 156-172.

JACIMENT: BARCINO

MUNICIPI: Barcelona

SITUACIO: A la Plana litoral catalana, sota el casc antic de l'actual ciutat de Barcelona.

TIPOLOGIA: Ciutat romana amb perduració fins els nostres dies.

CRONOLOGIA: s.l d.C. en endavant.

EXCAVACIONS REALITZADES: Nombroses intervencions arqueològiques al llarg de tot aquest segle donant com a resultat el coneixement de bona part de la ciutat romana en les seves diferentes fases, així com de la seva perduració en segles posteriors.

PROCEDENCIA MATERIALS: El lot de materials procedeix del Fons del Museu d'Història de la Ciutat (Barcelona) i correspon a les excavacions realitzades per Serra Ràfols a la Plaça del Rei i sota el Saló del Tinell. Material sense context estratigràfic.

BIBLIOGRAFIA ESPECIFICA: Materials inèdits.

JACIMENT: ILURO

MUNICIPI: Mataró.

SITUACIO: A la plana litoral catalana, a uns 29 kms. al Nord de Barcelona, en l'actual ciutat de Mataró.

El municipi romà d'Iluro estava situat en l'actual cas antic de la ciutat, sobre un turó d'uns 28 m. d'alçada, entre dues rieres. TIPOLOGIA: Ciutat romana amb perduració fins els nostres dies. CRONOLOGIA: s. I a.C. en endavant.

EXCAVACIONS REALITZADES: En tractar-se d'un jaciment urbà, s'hi han realitzat nombroses intervencions arqueològiques al llarg dels anys, posant al descobert restes de l'antiga ciutat romana d'ILURO i de la seva perduració medieval i dels segles posteriors fins els nostres dies. Els materials presents corresponen a les darreres excavacions efectuades en el jaciment (Can Puig, carrer d'en Pujol, 51 i Can Ximenes).

PROCEDENCIA DELS MATERIALS: Can Puig (carrer Sant Cristbf, 12), carrer d'en Pujol, carrer d'en Pujol, 51 i Can Ximenes (El Carreró, 43-45).

BIBLIOGRAFIA ESPECIFICA: En curs d'estudi

JACIMENT: BAETULO MUNICIPI: Badalona

SITUACIO: Situat en el subsòl de l'actual ciutat de Badalona, en la vessant de la serralada litoral i a 10 kms. de la ciutat de Barcelona. TIPOLOGIA: Ciutat romana amb perduració fins els nostres dies.

CRONOLOGIA: segle I a C. en endavant.

EXCAVACIONS REALITZADES: Nombroses intervencions al llarg dels anys. Fins a la meitat dels anys 60 els treballs varen ser fruit dels treballs portats a terme pels aficionats. A partir dels anys 70 es varen iniciar campanyes d'excavació sistemàtiques.

PROCEDENCIA MATERIALS: Els materials de DSP procedeixen del Fons del Museu de Badalona, fruit de les antigues excavacions sense context estratigràfic, realitzades bàsicament al Clos de la Torre. En recents excavacions, han aparegut en estratigrafies.

BIBLIOGRAFIA ESPECIFICA: Materials inèdits.

JACIMENT: VILLA DE ROSES

MUNICIPI: Roses (Alt Empordà)

SITUACIO: A la Ciutadella de Roses.

TIPOLOGIA: Villa romana amb estructures conservades.

CRONOLOGIA: s. VI a.C. en endavant.

EXCAVACIONS REALITZADES: Les primeres excavacions s'iniciaren l'any 1916 a càrrec de l'Institut d'Estudis Catalans. Les darreres campanyes d'excavació corresponen ja a la dècada dels 80 dirigides per J. Nieto.

PROCEDENCIA MATERIALS: Els materials provenen de les excavacions dels anys 80, apareguts en estratigrafia que en aquests moments es està en estudi. Materials dipositats al Servei d'Investigacions Arqueològiques de Girona.

BIBLIOGRAFIA ESPECIFICA: Materials inèdits.

JACIMENT: VILLA DELS ANTIGONS

MUNICIPI: Reus (Baix Camp)

SITUACIO: A l'extrem oriental del terme municipal de Reus, a uns 60 mts.. d'alçada i a 3 kms. de la costa.

TIPOLOGIA: Villa romana amb restes conservades d'estructures i paviments **CRONOLOGIA:** s. I d.C. - s. V d.C.

EXCAVACIONS REALITZADES: Diferents intervencions arqueològiques des de l'any 1976 a càrrec del Museu Municipal de Reus (Museu Comarcal del Baix Camp).

PROCEDENCIA MATERIALS: Fons de Museu. Sense context. Materials dipositats al Museu Comarcal del Baix Camp.

BIBLIOGRAFIA ESPECIFICA: Materials inèdits.

JACIMENT: VILLA DE CAN SENTROMA

MUNICIPI: Tiana (El Maresme)

SITUACIO: A la carretera de Badalona a Mollet, al costat de la riera de Montalegre, a la casa del mateix nom. **TIPOLOGIA:** Vil.la romana amb estructures conservades.

CRONOLOGIA: segles III a.C. - s. V d.C.

EXCAVACIONS REALITZADES: Ha sigut objecte d'excavacions continuades des de l'any 1933. Excavacions als anys 70 dirigides per J. Guitart i l'any 1983/84 per J.M. Gurt.

PROCEDENCIA MATERIALS: Els materials procedeixen de la darrera campanya d'excavació (1983/84); aparegueren en estratigrafia datada d'una manera genèrica al s.V d.C. Materials dipositats a la Universitat de Barcelona.

BIBLIOGRAFIA ESPECIFICA: Materials inèdits.

JACIMENT: VILLA DEL COLUMBARI MUNICIPI: Vils-Rodons (Alt Camp) **SITUACIO:** En els terrenys de Cal Mas, en una zona d'explotació agrària i de vinyes dintre del terme municipal de Vila-rodons. **TIPOLOGIA:** Lloc d'hàbitat amb estructures conservades d'una villa romana. Lloc d'enterrament amb monument funerari.

CRONOLOGIA: s.I a.C. - s. V d.C.

EXCAVACIONS REALITZADES: Ha estat objecte de diverses intervencions arqueològiques en els darrers anys.

PROCEDENCIA MATERIALS: Fons de Museu. Sense context. Materials dipositats al Museu Municipal de Vils-rodons.

BIBLIOGRAFIA ESPECIFICA: Materials inèdits.

JACIMENT: VILLA DELS CAPUTXINS

MUNICIPI: Mataró (Maresme)

SITUACIO: Sobre un turó a uns 30 mts. d'alçada entre el cementiri i el carrer d'El Salvador, a les afores del nucli urbà de Mataró.

TIPOLOGIA: Vil.la romana amb restes de murs i paviments, descoberta l'any 1968. **CRONOLOGIA:** Segle I d.C. - segle V d.C.

EXCAVACIONS REALITZADES: Descoberta l'any 1968, s'hi han fet excavacions els anys 1968 (J. Bonamusa), 1970 (F.Gusi), 1971 (Secció Arqueològica del Museu Comarcal del Maresme), i 1983 (Servei d'Arqueologia- Generalitat de Catalunya).

PROCEDENCIA MATERIALS: Els conjunt de D.S.P. procedents d'aquesta vil.la corresponen a la campanya d'excavacions de 1970 feta per F.Gusi. Els resultats de l'excavació encara no es coneixen i per tant no tenim una cronologia que ens vinguï donada per la propia excavació. Materials dipositats al Museu Comarcal del Maresme (Mataró).

BIBLIOGRAFIA ESPECIFICA: Materials inèdits.

JACIMENT: CAN MODOLELL

MUNICIPI: Cabrera de Mar (El Maresme)

SITUACIO: En el terme municipal de Cabrera de Mar, a les afores de la població, en el camí entre les finques de Can Segarra i Can Modolell.

TIPOLOGIA: Monument religiós i necròpolis d'inhumació d'època romana. Posterior construccions

religioses a partir del s. X.

CRONOLOGIA: s. I a.C. - s. V d.C.

EXCAVACIONS REALITZADES: Entre 1974 i 1984 s'han portat a terme diferents intervencions arqueològiques a càrrec de la Secció Arqueològica del Museu de Mataró.

PROCEDENCIA MATERIALS: Fons de Museu. Sense context. Materials dipositats al Museu Comarcal del Maresme.

BIBLIOGRAFIA ESPECIFICA: Materials inèdits.

JACIMENT: TORRE LLAUDER

MUNICIPI: Mataró (El Maresme)

SITUACIO: A l'entrada de la ciutat de Mataró, vinent per la carretera de Barcelona, en una esplanada coneguda com "El Pla d'en Boet". **TIPOLOGIA:** Villa romana.

CRONOLOGIA: Segle I a.C. fins el Baix Imperi.

EXCAVACIONS REALITZADES: Des del seu descobriment, fany 1961, s'hi han realitzat diverses campanyes d'excavacions: el 1963, 1969 i posteriorment, des del 1981 fins el 1989.

PROCEDENCIA MATERIALS: Excavació d'urgència efectuada l'any 1989.

BIBLIOGRAFIA ESPECIFICA: Materials inèdits.

JACIMENT: CAN TERRES

MUNICIPI: La Garriga (Vallès Oriental)

SITUACIO: A la carretera de Granollers a La Garriga, a l'alçada del km. 35, abans d'arribar al torrent de Malhivern.

TIPOLOGIA: Villa romana amb estructures visibles. **CRONOLOGIA:** s. I d.C.- s. V d.C.

EXCAVACIONS REALITZADES: Pascual (1972). Bacaria-Pardo (1983).

PROCEDENCIA MATERIALES: Fons de Museu. Depositats al Museu Municipal de Granollers i a la Fundació Maurí de la Garriga.
BIBLIOGRAFIA ESPECIFICA: Materials inèdits.

JACIMENT: FONT DEL MOLINOT

MUNICIPI: Pontons (Alt Penedès)

SITUACIO: A les afores de la població

TIPOLOGIA: Cova

CRONOLOGIA: Neolític - s. VI d.C..

EXCAVACIONS REALITZADES: Campanyes d'excavació des de mitjan anys 60

PROCEDENCIA MATERIALES: Sense context. Material depositat al Museu. Municipal de Vilafranca del Penedès.

BIBLIOGRAFIA ESPECIFICA: Material inèdit.

JACIMENT: COVA DE CAN SADURNÍ

MUNICIPI: Begues (Baix Llobregat)

SITUACIO: En el terme municipal de Begues i a uns 400 mts. d'alçada, en zona muntanyenca, hi ha un conjunt de galeries fones i altes amb entrada orientada al SE. **TIPOLOGIA:** Cova. No s'aprecien estructures.

CRONOLOGIA: Han aparegut materials ibèrics i romans amb una cronologia que arriba fins el segle V d.C.

EXCAVACIONS REALITZADES: Vendrell (1945). Alonso (1979).

PROCEDENCIA MATERIALES: Fons de Museu. Sense context. Materials depositats al Museu de Gava.

BIBLIOGRAFIA ESPECIFICA: JARREGA, Ramón. "Ceràmiques d'importació d'època tardorromana al Baix Llobregat". Jornades Arqueològiques del Baix Llobregat. Castelldefels. 28, 29, 30 abril 1989. pàgs. 405-421.

JACIMENT: FONDAL VALDELLOS
MUNICIPI: Mediona (Alt Penedès) **SITUACIO:** Fondal localitzat a la cara septentrional de la serra de Font-rubi, dins del terme municipal de Mediona. **TIPOLOGIA:** Conjunt de cavitats o coves amb presència de materials amb un ampli ventall cronològic. No hi ha estructures.

CRONOLOGIA: Neolític - s. VI d.C.

EXCAVACIONS REALITZADES: Associació d'Estudis Científics i Culturals de Mediona (1978-1982).

PROCEDENCIA MATERIALES: Els materials aparegueren durant les campanyes d'excavació abans mencionades, sense context estratigràfic. Materials depositats a l'Associació d'Estudis Científics i Culturals de Mediona.

BIBLIOGRAFIA ESPECIFICA: Materials inèdits.